

VERKSAMHETSBERÄTTELSE AVSEENDE DELREGIONALT FOLKHÄLSOARBETE I SKARABORG 2024

BAKGRUND

Samverkansavtal mellan delregional nämnd östra och Skaraborgs Kommunalförbund, avseende delregionalt folkhälsoarbete i Skaraborg finns för perioden 2024–2025. Avtalet innebär i korthet att Skaraborgs Kommunalförbund ska:

- Bemanna sin verksamhet för att för att processleda och koordinera delregionala folkhälsoinsatser.
- Göra behovsanalyser inom folkhälsoområdet.
- Ta fram verksamhetsplan för delregionala folkhälsoinsatser.
- Skapa och leda nätverk för delregional samverkan inom folkhälsa.
- Följa upp och utvärdera det delregionala folkhälsoarbetet.

En gemensam målbild för folkhälsoarbete i Skaraborg är framtagen och den lyfter roller och ansvar samt nedanstående prioriterade områden:

- God psykisk hälsa
- Hälsosamma levnadsvanor
- En jämlik och jämställd hälsa

UPPSTART

I början av 2024 påbörjades det delregionala folkhälsoarbetet genom intern och extern förankring, då avtalet var nytt. Under våren genomfördes rekryteringsarbete. Anställning av Utvecklingsledare Folkhälsa påbörjades på deltid i maj och total tjänstgöring under året har varit 0.4 årsarbetare. Tjänsten är placerad i enheten Välfärdsutveckling.

BEHOVSANALYS

Som ett underlag för behovsanalys har dialog förts med Sveriges Kommuner och Regioner som kunskapshöjning samt med Västra Götalandsregionen för utveckling av analysrapport. I övrigt beskrivs behov under respektive rubrik.

GOD PSYKISK HÄLSA

I den nationella folkhälsoenkäten 2024 uppgav 85 % av befolkningen och 86 % av Skaraborgarna att de har ett gott psykiskt välbefinnande. Samtidigt är det allt fler som uppger att de har återkommande psykiska besvär och i Skaraborg har andelen som besväras av ängslan, oro och/eller ångest ökat från 31% till 42% sedan 2018. Psykiska besvär bland barn, ungdomar och unga vuxna tycks ha ökat framför allt under de senaste tio åren i Sverige.

Av kvinnor i åldern 16-29 år i Skaraborg upplever 30% svåra behov av ängslan, oro eller ångest jämfört med 5% av männen i samma ålder. Mönstret är detsamma i befolkningen, där snittet i riket är 23% för unga kvinnor. Det speglas i diagnosmönster i Västra Götaland där ångest och tvångssyndrom ligger högre bland kvinnor i ålder 18-24 år, jämfört med andra åldrar.

För att inventera behov av utvecklingsinsatser i Skaraborg kopplat till psykisk hälsa genomförde Skaraborgs Kommunalförbund 17 workshops i kommunala och regionala chefsnätverk under 2024. Utifrån *Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention* fick nätverken prioritera viktiga insatsområden att arbeta med i Skaraborg. Behovsprioriteringen ska ligga till grund för insatser inom ramen för både Vårdsamverkan och delregionalt folkhälsoarbete i Skaraborg. Nätverken prioriterade främjande och förebyggande insatser för barn- och unga samt insatser för personer med ökad risk för psykisk hälsa. Att vård- och omsorg möter personers behov genom ökad samverkan och tillgänglighet prioriterades också högt.

HÄLSOSAMMA LEVNADSVANOR

Av de tio främsta riskfaktorerna för ohälsa och för tidig död i Sverige är hälften relaterade till matvanor och fysisk aktivitet. I Skaraborg har andelen med obesitas ökat från 18% till 22% sedan 2018, jämfört med rikets ökning från 15% till 17%. Både barn och vuxna sitter numera stilla under en större del av den vakna tiden. I Sverige är 66% av befolkning fysiskt aktiva i enlighet med rekommendationerna och Skaraborg ligger något lägre på 65%. Enligt modell från Världshälsoorganisationen, WHO, uppmuntras arbete med att skapa en struktur som stimulerar till fysisk aktivitet genom aktiva miljöer och samhällen.

Samtliga Skaraborgs kommuner medverkade i en forskningsstudie kring aktiva transporter med enkäter, intervjuer och fokusgrupper, som gjordes av Västra Götalandsregionen och Högskolan i Skövde 2023-2024. Förberedelser att ta arbetet vidare till praktiska aktiviteter har gjorts på Skaraborgs Kommunalförbund i slutet av 2024.

BEHOV SÄRSKILDA GRUPPER

Stillasittande fritid och låg konsumtion av frukt och grönt är vanligare bland personer med funktionsnedsättning än i den övriga befolkningen. Det är betydligt vanligare bland personer med funktionsnedsättning att önska stöd med att ändra dessa levnadsvanor jämfört med övriga befolkningen.

I dialog med Skaraborgs Kommunalförbunds Nätverk för funktionshinder har behov av att förbättra förutsättningarna för hälsosamma levnadsvanor för personer på kommunernas LSS-boende och i daglig verksamhet framkommit. Planering för att genomföra aktiviteter inom området har påbörjats i slutet av 2024.

JÄMLIK OCH JÄMSTÄLLD HÄLSA

Utifrån ett samverkansavtal med Länsstyrelsen görs sedan 2023 en Social risk- och möjlighetsanalys. Övriga samverkanspartner är Polisen och Mariestads Kommun, då Mariestad under 2024 har utsetts till testbädd. Syftet med analysen är att tydliggöra risker som kan uppstå i samband med en snabb regional tillväxt, för att aktivt kunna arbeta förebyggande mot dem, samtidigt som den önskvärda positiva utvecklingen förstärks. Under året har en projektorganisation skapats med representation från Skaraborgs Kommunalförbund, Länsstyrelsen, Polisen och Mariestads Kommun i styrgrupp och arbetsgrupp. Referensgrupper med företrädare från Mariestads Kommun har konsulterats. Arbetsgruppen har inventerat risker, möjligheter och behov samt gjort en aktörskartläggning. Ett metodstöd som ska vara användbart för Skaraborgs alla kommuner är under uppbyggnad.

Ny socialtjänstlag med bland annat ökat fokus på förebyggande insatser antas träda i kraft 2025. Detta kan ge möjligheter att ännu tydligare koppla ihop folkhälsoinsatser med socialtjänst. Skaraborgs Kommunalförbund har utöver det samordnande grunduppdraget kring socialtjänst också deltagit i kunskapshöjande insatser i folkhälsonätverk i Västra Götaland för att bättre kunna fånga behov av främjande insatser i omställningen till ny socialtjänstlag.

EKONOMI

Då arbetet varit under uppstart har alla tilldelade medel från DRNÖ för 2024 inte förbrukats utan används under 2025. Politiskt samverkansforum för delregionalt folkhälsoarbete fungerar som beredning och godkände 2024-12-16 outnyttjade medel överförs till 2025 kopplat till de planerade aktiviteterna i verksamhetsplan.

Förbrukade medel uppgick till 683 tkr och har i huvudsak bestått av direkta och indirekta personalkostnader.

Skövde 2025-02-12

Jessica Karlgren, Utvecklingsledare Folkhälsa